

Yazan : Arkeolog MEHMET İ. TUNAY

ESKİ ESER KAÇAKÇILIĞI

1906'da kabul edilen "Asar-ı Atika Nizamnamesi,, hâlâ yürürlükte . . .

1906 yönetmeliği öncesi, padişahların "İhsan-ı şâhane" olarak yabancılara bol keseden dağıttıkları eserler, sonraları gizli yollardan dışarıya çıkarılmaya başlandı.

[1]

YURDUMUZDA arkeolojik ve eski eser kıymeti olan bütün eserlerle Millî Eğitim Bakanlığını temsilen Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü uğraşır. Bu işler, bugün için modası geçmiş Eski Eserler Yönetmeliği (Asar-ı Atika Nizamnamesi) ile yürütülmeye çalışılmaktadır. Birçok eksik ve aksak tarafı bulunan bu yönetmelik 1906 yılında, müzeler kurucusu ve gelmiş geçmiş en büyük reformcu Osman Hamdi Bey tarafından çıkarılmıştır.

ESKİ ESER SEVGİSİ

Son yıllarda eski eserlere duyulan ilgi, bir yerde sevgi (!) diyebileceğimiz tipteki istek o kadar artmıştır ki, bununla doğru orantılı olarak piyasadaki eser fiyatları yükselmiş ve normal müzeler kanalından geçip piyasaya sürülen eserler de ihtiyacı karşılamadığından, gizli kazi ile bol miktarda eser elde edip dış piyasaya sevk edilmeye başlanmıştır. Gerek Avrupa'da ve gerekse Amerika'daki müze, galeri ve özel koleksiyonların eski eserlere verdikleri paranın korkunç derecede yüksek olması nedeni ile

hiç bir tarihi esasa dayanmadan, eserler ait oldukları yerlerden sökülüp çıkarılmakta ve satılmaktadır. Eserler, belki tarihin karanlık kalmış bir safhasını gün ışığına çıkarabilecekken yukarıdaki faktörlerden dolayı bu iş için kullanılamamaktadırlar. Neticede sadece bir «Bib. lo» olmaktan ileri gidememektedirler.

10 LIRA PARA CEZASI

VERİLİRSE...

Yönetmeliğin çok hafif olan cezai maddeleri, bu işin tica-

BİRÇOK KİMSEYİ SERVET SAHİBİ YAPAN SUÇUN CEZASI 10 LIRA

retinin gelişmesine yardım etmektedir. Esrar, eroin, meremi, kahve kaçakçılarına verilen 20—30 yıllık hapis cezalarının yanında eski eser kaçakçılarına verilen 1 liradan 10 liraya kadar para, 6 günden 6 aya kadar hapis cezaları ile milyarlar getiren eski eserler gün geçtikçe kaçakçılık piyasasının «Baş Malı» olmaktadır. Bir de 1969 yazındaki İzmir Kültürpark Arkeoloji Müzesi ile 1970 yazındaki Milâs Müzesi soygunlarını da bu işe eklersek, gittikçe arazide azalan «Malları» elde edebilmek için kaçakçıların «Kanlı» işler yapmaktan çekinmediklerini kolayca anlansız oluruz.

"İHSAN-I ŞAHANE"LER

Eskidenberi yurdumuzda görülen eski eser kaçakçılığı, 1906 yönetmeliği öncesi, padişahların altın ve gümüş gibi madenlerin dışında her türlü eski eseri «İhsan-ı Şahane» olarak yabancılara vermeleri şeklinde tecelli ederken, 1906 yönetmeliği sonrası ise, artan dış istek ve astronomik rakamlar karşısında gizli yollardan yapılmaya başlanmıştır.

Yabancılar, yaptıkları ve yaptırdıkları hırsızlıklardan dolayı rahatsız olan (!) vicdanlarını susturmak için şu felsefeyi dillerinden düşürmezler.

- ① Bir eski eser, önce bulunduğu yerin malıdır.
- ② Bir eski eser, sonra bulunduğu yerdeki devletin malıdır.
- ③ Bir eski eser, en sonra da bulunduğu yerdeki devlet dünya üzerinde olduğundan, dünyanın malıdır.

Yabancılar üçüncü şekli esas kabul edip, eski eserlerin dünya malı olduğu düşüncesi ile hareket etmekte, yaptıkları karanlık işler neticesinde kendilerini birer «Vatan Kahramanı» olarak görmektedirler. Hele hususi koleksiyonlarına, hususi müzelerine ve galerilerine eser kazandırdıkları vakit bunun verdiği zevkle «Tatmin» olmakta ve yaptıkları işten de gurur duymaktadırlar.

Yurdumuzdaki eski eser kaçakçılığını, yönetmeliğin tarihine bağlı olarak iki guruba ayırdığımız gibi kaçırılan eserleri de iki guruba ayırıp inceleyeceğiz.

• Bunlardan birincisi, Osmanlı İmparatorluğu devrinde «İhsan-ı Şahanelerle» gelenler,

• İkincisi, alınan bütün tedbir ve verilen öneme rağmen son yıllarda yapılanlar.

Yalnız aradaki fark; 1906 yılına kadar mimari eserlerimiz dahi yurt dışına kaçırılırken, son yıllardaki kaçırıl-

ma olaylarının esasının küçük parçalar olmasıdır.

YARIN :

1906'YA KADAR
KAÇIRILAN TARİHİ
ESERLER...

